

O Ğ L A K K L A S İ K L E R İ

GEORGE SAND
HAYATIMIN
HİKÂYESİ

Türkçesi: *Birsel Uzma*

HAYATIMIN HİKÂYESİ

5 Temmuz 1804 tarihinde, babam keman çalarken, annem güzel pembe bir elbise içindeyken dünyaya geldim. Doğumum anlık bir olay oldu. En azından, Lucie Teyze'nin öngördüğü gibi, anneme uzun acılar çektirmedim. Meşru bir çocuk olarak dünyaya gelmişim. Babam ailesinin önyargılarına karşı kararlı adımlarla yürümese mümkün olmayacak olan bu durum aslında büyük bir mutluluktu, çünkü meşru olmasam babaannem benimle daha sonraları olduğu kadar büyük bir aşkla ilgilenmeyecek ve hayatta karşılaştığım sıkıntılarda teselli bulduğum küçük bilgiler ve düşünceler dağarcığından mahrum kalacaktım.

Çok sağlam yapıyıldım. Çocukluğum boyunca çok güzel olacağım umudu yaratmama rağmen bu düşünceleri haklı çıkaramadım. Bunda belki de ben hatalıydım, çünkü güzelliğin filizlendiği çağlarda gecelerimi okuyarak ve yazarak geçiriyordum. Güzellik açısından iki mükemmel varlığın kızı olarak bu güzelliği soysuzlaştırma-mam gerekirdi. Bu yüzden güzelliğe her şeyden fazla önem veren annemden sık sık naif sitemler işitiyordum. Oysa ben ruhumu kendime özen göstermek gibi bir kaygıyla sınırlayamazdım. Temizliğe ne kadar düşkünsem rehavet arayışlarımı da o kadar katlanılmaz buluyordum.

Gözleri bozmamak için çalışmamak, parıldayan güneşin karşı konmaz çağrısına cevap vermemek, ayak ta-

banının formunu bozma korkusuyla o güzel koca sabolarla yürümek, eldiven giymek, yani ellerin becerisini ve gücünü inkâr etmek, kendini sonsuz bir tutukluğa, sonsuz bir güçsüzlüğe mahkûm etmek, sonuç olarak tenini karartmamak, kırışmamak, zamanından önce solmamak için asılı duran bir çan gibi yaşamak, bütün bunlar bana her zaman olanaksız görünüyordu. Asiliğe meraklı olduğumdan baskılar bana ulaşmıyordu. Bir süre için taze sayılabıldim ama güzel hiç olmadım. Aslında çizgilerim oldukça düzgündü ama bunları ön plana çıkarmayı hiç düşünmedim. Neredeyse beşikten beri sahip olduğum düşler âleminde yaşama alışkanlığı bana erken yaşta aptal havası verdi. Bunu gayet açık söyleyebiliyorum, çünkü hayatım boyunca, çocukluğumda, manastırda, aile içinde sürekli aynı sözcükle anıldığıma göre doğru olması mümkün.

Sonuç olarak herhangi bir biçimsizliği olmayan saçlar, gözler ve düşlerle gençliğimde ne çirkin ne de güzeldim. Bu durum benim bakış açımına göre ciddi bir avantajdı, çünkü çirkinlik bir yönde önyargılar yaratırken, güzellik diğer yönde yaratıyor. Parlak bir dış güzellikten çok şey beklenirken, itici bir dış görünüşten fazla sakınılmıyor. Aslında en iyisi, büyüleyici olmayan ama kimseyi de korkutmayan, hoş bir yüz. Her iki cinsten arkadaşlarımla söylediğine göre de ben buna sahibim.

Büyükannem, *ventôse*'da (Fransız Devrimi'nin altıncı ayı) oğlunun evliliğine son vermek amacıyla Paris'e gelmiş. Oğlunun göz yaşlarına direnebildiğini hiç görmediğinden, onu buna ikna edebileceğine inanıyormuş. Öncelikle Paris'e habersiz gelmiş. Her zamanki gibi, dönüş

tarihini belirlemediği gibi, gelişini de haber vermemiş. İşe Mösyö Desèze'e gidip evliliğin resmen geçerli olup olmadığını öğrenerek başlamış. Mösyö Desèze durumu yasaların olanaklı kıldığı ama alışılmamış bir olay olarak nitelemiş. İki ünlü avukat daha çağırılmış. Dünyadaki her olayda bir dava konusu bulunabileceğinden, bu danışma seansının sonucunda da ortada bir dava konusu bulunduğu kararına varılmış ama evliliğin mahkemede onda dokuz onaylanacağı konuşulmuş. Benim doğum belgem evliliği meşru kılıyormuş. Evlilik iptal edilse de, babam istediği anda belli formaliteleri yerine getirerek, çocuğun annesinin de istediği gibi, yeniden evlilik sözleşmesi yapabilirmiş.

Büyükannem aslında hiçbir zaman oğluna dava açmaya niyetlenmemiş. Böyle bir planı olsa bile, şüphesiz cesaret edememiş. Gelgeç düşmanlıklar gösterse de, sevdiğine katı davranan herkesin kendini iki kat kötü hissetmesi gibi, acısının ancak yarısını dindirebilmiş. Yine de, kafasındaki direncin kırılmasını beklemek ve gelini hakkında yeni bilgiler edinmek üzere oğlunu görmeden önce birkaç gün beklemek istemiş. Ama babam annesinin Paris'te olduğunu öğrenmiş. Her şeyi bildiğini anlayarak, kendisini affettirme işini bana yüklemeye karar vermiş. Beni kucağına aldığı gibi bir faytona atlamış, büyükannemin kaldığı evin kapısında durmuş, birkaç tatlı sözle kapıcının gönlünü aldıktan sonra ondan ne istediğini anlatmış ve beni kadına emanet etmiş. Bakın sonrasında neler olmuş:

Kapıcı kadın büyükannemin dairesine çıkmış ve aklına gelen ilk bahaneyi söyleyerek onunla konuşmak için izin istemiş. Huzuruna kabul edildiğinde bilmediğim bir

şeylerden söz etmeye başlamış ve sohbetin ortasında aniden durarak, “Bakın hanımefendi, bu benim minik güzel torunum! Süt annesi bugün bana getirdi ve o kadar mutlu oldum ki bir an bile yanımdan ayıramıyorum” demiş. “Haklısın, çok ufak tefek ama çok güçlü görünüyor” diye cevap vermiş büyükannem şekerleme kutusunu ararken. Hemen sonrasında, rolünü gayet iyi oynayan hizmetçi kadın beni, şekerlemeler uzatırken bir tür şaşkınlık ve heyecanla bana bakan büyükannemin dizlerine bırakmış. Büyükannem birden, “Beni kandırıyorsunuz, bu çocuk sizin değil, size benzemiyor!.. Ben kimin olduğunu biliyorum!..” diye haykırarak geri itmiş beni.

Ana kucağından atılmaktan dolayı dehşete kapılarak çığlık atmakla kalmayıp içten gelen gerçek gözyaşlarıyla ağlamaya başlamam çok etkili olmuş. “Gel benim zavallı küçük aşkım, seni burada istemiyorlar, gel gidelim” demiş hizmetçi kadın beni tekrar kollarına alırken.

Bunun üzerine zavallı büyükannem teslim olmuş. “Verin onu bana” demiş. “Zavallı çocuk, bütün bunlar onun suçu değil! Peki kim getirdi bu küçüğü?” Hizmetçi, “Bizzat oğlunuz hanımefendi, aşağıda bekliyor, kızını ona götürürüm ben. Sizi kırdıysam affedin beni. Ben bir şey bilmiyordum, hiçbir şey bilmiyordum! Sizi mutlu edeceğimi, güzel bir sürpriz yapacağımı düşünmüştüm...” diye devam etmiş. “Tamam canım, tamam, kızmadım, gidip oğlumun çağırın ve çocuğu da bana bırakın” demiş büyükannem.

Babam merdivenleri dörder dörder tırmanmış. Bir yandan ağlayan bir yandan da beni güldürmeye çalışan büyükannemin kucağında, dizlerinin üzerinde bulmuş beni. Sonrasında aralarında neler geçtiği bana hiç anlatıl-

madı. Ben de o sırada ancak sekiz, dokuz aylık olduğundan muhtemelen pek bir şey anlamamıştım. Yine muhtemelen ikisi de ağlaşmış, birbirlerine daha da büyük bir sevgiyle sarılmışlardı. Hayatımın bu ilk macerasını bana anlatan annem, babam beni geri getirdiğinde, elimde, büyükannemin anneme takması için parmağından çıkarak verdiği, kalın bir kurdeleye geçirilmiş güzel bir yüzük olduğunu ve babamın bunu verişimi büyük bir mutlulukla izlediğini söyledi.

Bununla birlikte, büyükannemin gelinini görmeye razı olması için biraz daha zaman geçmesi gerekmiş. Oğlunun uygunsuz bir evlilik yaptığı haberi yayılınca, gelinini kabul etmeyi reddetmesi anneme ve sonuç olarak da babama karşı hoş olmayan davranışlara neden olabilir-miş. Büyükannem isteksizliği yüzünden oğlunun başına gelebileceklerden korkmuş. Sonunda, naif teslimiyeti ve şefkatli dokunuşlarıyla bütün silahlarını elinden alan, karşısında tir tir titreyen Sophie'yi kabul etmiş. Dinî tören büyükannemin gözleri önünde yapılmış ve ardından verilen bir aile yemeğiyle annemin ve benim resmî kabulüm ilan edilmiş. Birbirinden bu kadar farklı alışkanlıkları ve düşünceleri olan bu iki kadının duygularını ileride, yanılığa yer vermeyen kendi anılarıma dayanarak anlatacağım. Şimdilik her iki tarafın da davranışlarının mükemmel olduğunu, karşılıklı ancak bir ana-kız arasında edilecek sözlerin edildiğini ve babamın evliliği, oldukça sınırlı samimi bir çevrede küçük bir skandal olsa da, babamın yaşadığı çevrenin, durumu hiç umursamadığını ve annemi, ailesini ve servetini sorgulama-dan kabullendiklerini söylemem yeterli olacaktır. Ama annem bu çevreyi hiçbir zaman sevmeyi ve Murat'ın

sarayına sunulmayı büyük ısrarlar sonucu ve babamın daha sonra bu Prens yanında üstleneceği görevlerin hatırlarına kabul etti.

Annem, ondan üstün olduğuna inanma eğilimindeki insanlar arasındayken kendini hiçbir zaman aşağılanmış ya da onuru kırılmış hissetmedi. Budalaların kibri ve sonradan görmelerin kendileriyle övünmeleriyle inceden inceye dalga geçiyor, halkın bağrından gelmekle övünüyor, yeryüzündeki bütün soylulardan ve aristokratlardan daha asil olduğuna inanıyordu. Kendi ırkından gelenlerin daha kırmızı bir kana ve diğerlerinden daha geniş damarlara sahip olduğunu söylerdi sık sık. Ben de inanırım buna aslında. Soyluların mükemmel ırklarının maddi ve manevi bir enerji oluşturduğuna inanılıyorsa, çalışma alışkanlığını ve acı çekme cesaretini yitirenlerde bu enerjinin azalmakta olduğu yadsınamaz. Bu aforizma şüphesiz istisnalar içerir ve aşırı çalışma ve acının da insan yapısını, tembellik ve aylaklık kadar bozduğu eklenebilir. Genel olarak, yaşamın toplumun alt tabakalarından doğduğu ve bitkilerin özsuğu gibi, tepelere yaklaştıkça kaybolduğu kesindir.

Annem, zamanının önyargılarıyla mücadele etmek gibi gizli bir tutkusu olan ve binlerce hakarete uğrama pahasına o sahte büyük dünyaya yapışarak büyüyeceğine inanan, küstah dalaverecilerden asla değildi. Kendinden, son derece soğuk davranışlara bile karşı koyabilecek ölçüde gurur duyuyordu. O kadar kendi hâlinde yaşıyordu ki çekingen olduğu sanılabilirdi ama koruyucu tavırlarla savunmaya kalkarsanız içine kapalıdan öteye geçiyor, soğuk ve suratsız oluyordu. Onda saygı uyandıran kişilere karşı çok iyi davranıyordu. Bu gibi durumlarda kibar ve

sevimliydi. Aslında neşeli, oyuncu ve canlı bir yapısı vardı. Zorlamaya dayanamazdı. Büyük akşam yemekleri, uzun akşamlar, ruhsuz ziyaretler, hatta balolar onun için dayanılmazdı. O ya ateşin başında oturacak ya da küçük keyifli gezintiler yapacak kadındı. Ama ev içinde olduğu kadar dışında da, sıcak, samimi, güvenilir insanlarla olmaya, istediği gibi davranmaya ve hayatını özgürce düzenlemeye ihtiyaç duyuyordu. Dolayısıyla her zaman biraz kendi köşesinde ve rahatsız edici olduğu kadar da kıskançlık dolu tanışıklıklardan uzak durmaya özen göstermenin avantajıyla yaşadı. Ama babam tam tersi yapıdaydı. Bu nedenle de hiçbir zaman çok uyumlu bir çift olamadılar. Kendilerini ancak küçük evlerinde mutlu hissediyorlardı. Onun dışında her yerde melankolik esnemelere boğuluyorlardı. Bana da bulaştırdıkları bu gizli yabaniyet benim için de kalabalığı katlanılmaz ve *home*'u vazgeçilmez kıldı.

Babamın fazlasıyla isteksizce giriştiği işler itiraf etmek gerekir, hiçbir sonuca ulaşmadı. Barış zamanının adamı olmadığını söylemekte binlerce kez haklıydı. Saray entrikalarında asla başarılı olamadı. Yalnızca savaş onu kurmaylık çıkılmazından kurtarabiliyordu.

Babam Dupont'la birlikte Montreuil ordugâhına geri döndü. 1805 ilkbaharında annem de peşinden gitti. Annemin olmadığı iki üç ay boyunca benim ve kızkardeşimin bakımını teyzem Lucie üstlendi. Daha sonra sözünü edeceğim ve varlığını daha önce de bildirmiş olduğum kızkardeşim aslında babamın kızı değildi. Benden beş ya da altı yaş daha büyüktü ve adı Caroline idi. İyi kalpli teyzem Lucie, daha önce de söylediğim gibi, annem babamla evlendiği sıralarda emekli subay Mösyö Maréchal

ile evlenmişti. Evliliklerinden, benim doğumundan beş altı ay sonra bir kız çocuk dünyaya gelmişti. Clotilde adındaki bu sevgili kuzinim, belki de hayatta sahip olduğum en iyi arkadaşıtı. Teyzem o zamanlar, Chaillot'da, eniştemin satın aldığı, bugün kasabanın merkezinde kal-sa da, o zamanlar kırların ortasında olan küçük bir evde yaşıyordu. Bizi çevre bahçelerde dolaştırmak için bir eşek kiralyordu. Pazara meyve sebze taşımak için kul-landıkları sepetlerden birine Caroline'i diğerine Clotilde ve beni koyuyorlardı. Bu "gezinti biçimi"nden fazlasıyla zevk alıyorduk.

Annem beni eğitmek için çok erken yaşta çabalamaya başladı. Beynim hiçbir direnç göstermedi ama ilerleme göstermekte de acele etmedi. Ama belki kendi başıma bıraksalardı benim için çok geç olabilirdi. On aylıkken yürümüşüm. Oldukça geç konuştum ama birkaç sözcük söylemeye başladığım andan itibaren bütün sözcükleri çok çabuk öğrendim. Dört yaşındayken sular seller gibi okuyabiliyordum. Benim gibi, iki anne tarafından eğiti-len kuzinim Clotilde'in de benden kalır yeri yoktu. Bize duaları da öğretiyorlardı. Baştan sona hiç takılmadan okuduğum bu dualardan, aynı yastığa baş koyduğumuz-da söyledikleri, "*Tanrım, kalbimi sana verdim*" sözlerin-den başka bir şey anladığımı sanmıyorum. Bu sözcükleri diğerlerinden daha iyi anlamamın nedeni de somut ol-masıydı. Duamın Tanrı ve ben ilişkisi kurmama olanak sağlayan tek yeri burasıydı.

Hâlâ sahip olduğum ve hayal edilebilecek en komik gra-vür sahnelerine sahip o eski mitoloji kitabını Grande-

Batelière Sokağı'ndayken edinmiştim. Bu grotesk çizimleri izlerkenki ilgimi ve hayranlığımı hatırladığımda, o günkü gibi gözümün önüne geliyorlar sanki. Çizimler sayesinde, daha metni okumadan, antik efsanelerin şaşılacak ölçüde ilgimi çeken ana fikrini anlayıveriyordum. Bazen ölümsüz Seraphin'i konu alan Çin gölge oyununa ve bulvardaki peri öyküleri anlatan piyeslere götürüyorlardı beni. Annem ve ablam, Perrault masalları anlatıyor ve anlatacakları tükendiğinde, bana diğerlerinden hiç de kötü görünmeyen yenilerini uydurmaktan çekinmiyorlardı. Bunlarla bana cennetten söz ediyor, Katolik inancında en hoş, en güzel ne varsa sergiliyorlardı. Melekler ve aşklar, Meryem Ana ve iyi yürekli peri, kuklalar ve büyücüler, tiyatrodaki küçük şeytanlar ve Kilise'nin kutsal kişileri beynimde birbirine karışıyor, akla gelebilecek en tuhaf şiirsel kargaşayı yaratıyordu.

Annem hiçbir zaman üzerinde düşünmediği için en ufak bir şüphenin bulaşmadığı dinî düşüncelere sahipti. Dolayısıyla dinde her şeyin güzel ve iyi olduğuna inanarak, kötücül ve tehditkâr olan her şeyi reddediyordu. Bu arada Venüs'ün üç tanrıça arkadaşından ve dokuz esin perisinden teolojik erdemler ya da bekâretten söz ettiği kadar ciddiyetle söz ederek, bu muhteşem erdemleri kendisinin bile farkında olmadığı o sanatçı ve şair elleriyle gerçek ya da simgesel olarak ortaya koyuyordu.

Belki aldığım eğitimden, belki çevreden işittiklerimden, belki de doğal yapımdan, okumayı öğrenir öğrenmez roman aşkı tutkuyla ele geçirdi beni. Bakın nasıl oldu:

Henüz basılı metinleri okuyamıyordum. En basit stille yazılmış peri masalları bile bana büyük bir anlam ifa-

de etmiyordu. Ancak birileri okursa anlamayı başarıyordum. Zaten kendi kendime okumuyordum, çünkü doğuştan tembeldim ve bütün çabama rağmen bu özelliğimi yenmeyi başaramamıştım. Kitaplarda yalnızca resim arıyordum. Gözlerim ve kulaklarım sayesinde öğrendiğim her şey küçük kafama doluyordu. Sık sık gerçek dünyayı ve nerede olduğumu unutacak düşlere dalıyordum. Uzunca bir süre sobayla oynamaya merak sardığımдан, hizmetçisi olmayan ve sürekli ya dikiş dikmekle ya yemek yapmakla meşgul olan annem beni bir hapishaneye kapatmak zorunda kalıyordu. Minder lüksümüz olmadığından yorulduğumda üzerine oturacağım, içinde ateş olmayan bir mangalın çevresindeki dört sandalyeden ibaret bu özel hapishane sayesinde kurtuluyordu benden. Tırnaklarımla içini boşaltmaya çalışıp durduğum, sanırım benim için gözden çıkarılmış saman dolu sandalyelerdi bunlar. Eğlenceye başlamak için mangalın üzerine tırmanmam gerekecek kadar küçük olduğumu hatırlıyorum. Sonra oturma yerine dirseklerimi koyuyor ve mucizevi bir sabırla tırnaklamaya başlıyordum. Bir süre sonra, hâlâ sürdürdüğüm ellerimle uğraşma isteğine yenik düşerek sandalyelerin samanını düşünmez oluyordum. Ardından yüksek sesle, annemin romanlarım olarak adlandırdığı bitmek tükenmek bilmeyen masallar anlatmaya başlıyordum. Bu eğlenceli masalların içeriği konusunda hiçbir şey hatırlamıyordum da, yazma düşüncesine kapılmamdan çok önce annemden binlerce kez dinledim. Uzunlukları ve aralarda verdiğim ayrıntılı açıklamalar nedeniyle fazlasıyla sıkıcı olduklarını belirtiyordu. Bunun da hâlâ kurtulmadığım bir kusur olduğunu söylüyorlar. Oysa ben pek

farkında değilim, zira ne yaptığımın çok farkına varmadığımı ve dört yaşında olduğu gibi bugün de bu tür yaratımlara karşı konmaz bir düşkünlüğüm olduğunu itiraf etmeliyim.

Öykülerim, küçük beynimi çelen her şeye bir tür nazire gibi görünüyordu. Örgüde her zaman peri masallarına ve belli başlı kahramanlara, iyi yürekli bir periye, iyi bir prensese ya da güzel bir prensese yer veriliyordu. Kötü niyetli bir varlığa nadiren rastlanırken, asla büyük felaketler yaşanmıyordu. Her şey, çocukluk gibi gülümser ve iyimser bir düşüncenin etkisiyle halloluyordu. Asıl merak uyandırıcı olan, bu öykülerin süresi ve bir tür devamlılığı olması, her seferinde önceki gün bıraktığım yerden devam ediyor oluşumdu. Belki de çok ilgi göstermese de farkında olmadan dinleyen annem, kaldığım yeri bulmama yardım ediyordu kimbilir. Bu öyküleri teyzem de hatırlar ve bu anıları düşünerek neşelenir hep. Bana sık sık, “Peki Aurore, senin prens hâlâ ormandan çıkmadı mı? Prensesin kuyruklu elbisesini giyip altın tacını ne zaman takmış olur?” gibi sorular soran teyzeme annem, “Rahat bırak onu! O dört sandalye arasına girip romanlarına başlamadan rahat bir iş yapamıyorum” diyordu.

Gerçek bir olaya dayanan oyunlarda nasıl heyecanlandığımı gayet net hatırlıyorum. Kızkardeşim ya da camcının büyük kızı, klasik sığır ayağı ya da el kızartmaca gibi klasik oyunlar oynamak istediğinde, bu oyunlarda kendime göre bir yan bulamıyor ve kısa sürede bıkiyordum. Kuzinim Clotilde ya da benim yaşımıdaki diğer çocuklarla, hayal gücümü harekete geçiren oyunlar oynayabiliyordum. Savaşları, hayalgücümde büyük bir ro-

lü olan ormanlara doğru kaçışı canlandırıyorlardık birlikte. Sonra içimizden biri kayboluyor, diğerlerimiz onu arıyor ve adını sesleniyordu. Yok olan, bir ağacın, yani kanepenin altında uyuyakalmış oluyordu. Yardımına koşuyorduk. İçimizden biri diğerlerinin annesi ya da general oluyordu, çünkü dışarıdaki askerî hava, yuvamıza kadar zorla sızıyordu. Bir kereden fazla imparator oldum ve muharebe alanında orduları yönettim. Bebekleri kumaş parçalarına sararak ihtiyar adamlar ve kadınlar yaratıyorduk. Babam da bizim kadar genç bir hayalgücüne sahip görünüyordu, zira savaşta gördüğü dehşet sahnelerinin mikroskopik temsillerini izlemek ona acı veriyordu. Anneme, “Lütfen süpürürken çocukların savaş alanını da dağıt, çılgınlık biliyorum ama bütün bu kolları bacakları ve kırmızı paçavraları görmek içimi acıtıyor” diyordu.

Bebekler ve ihtiyarlar bu işkencelere sabırla katlanırken, kıyıcılığımızın farkına varmıyorduk. Hayali savaş atlarımızın üzerinde dört nala koştururken ve görünmez kılıçlarımızı mobilyalara ve oyuncaklara vururken, coşkumuzu artıran bir heyecana bırakıyorduk kendimizi. Erkek oyunları oynadığımız için kızıyorlardı. Hem kuzininin hem de benim ruhlarımızın erkeksi heyecanlara aç olduğu gerçektir. Akşam yemeğinin servis edildiği, odaya gecenin çöktüğü bir sonbahar akşamını özellikle hatırlıyorum. Bizde değil, teyzemin evinde, Chillot’daydık sanırım, çünkü bizde olmayan yatak perdeleri vardı. Clotilde ve ben, ağaçların arasında, yani perdenin kıvrımları altında birbirimizi kovalıyorduk. Dairenin içi görünmez olmuştu. Karanlık çökerken oluşan o loş manzaranın tam anlamıyla içindeydik. Bizi akşam yemeğine

çağrıyorlardı ama işitmiyorduk. Annem gelip masaya götürmek için kolumdan yakaladı beni. Işıkları, masayı ve çevremi saran gerçek nesnelere gördüğümde yaşadığım şaşkınlığı hayatım boyunca unutmayacağım. Tam bir düş âleminden çıkıyordum ve bu ani uyanış iyi gelmemişti. Chaillot'dayken bazen Paris'te olduğumu sanıyordum ya da tam tersi. Bulduğum yerden emin olmak için sıklıkla özel bir çaba göstermem gerekiyordu. Küçük bir kız çocuğuyken bu illüzyonu çok belirgin bir biçimde yaşırdım.

Chaillot'daki bu evi 1808 yılından beri gördüğümü sanmıyorum, çünkü İspanya seyahatinden sonra, eniştem Roma Kral Sarayı için ayrılan arazi üzerinde bulunan küçük evini devlete sattıktan sonraki döneme kadar Nohant'tan hiç ayrılmadım. Yanılısam da yanılmasam da, Chaillot'nun bugünkü kadar gelişmediği o dönemde, gerçek bir köy evi olan o ev hakkında söyleyeceklerimi kitabımın bu noktasına yerleştireceğim.

Burası dünyanın en mütevazı eviydi. Bunu hafızamda kalan nesnelere gerçek değerleriyle algılayabildiğim bugün anlıyorum. Ama o yaşta orası benim için bir cennetti. Mekânın ve bahçenin planını bugün hâlâ karşımdaymış gibi çizebilirim. Özellikle de bahçe benim için büyük bir mutluluktan, çünkü hayatta gördüğüm tek bahçeydi. O dönemde annem büyükanneme yansıttığının aksine fakirliğe yakın bir sıkıntı içinde ve neredeyse beş parasız yaşıyor, halktan kadınların yaptığı ev işlerini yapıyor, beni sahip olmadığımız tuvaletleri sergilemek ve ortalıkta gezinenlerin bakışları altında çember oynayarak ya da ip atlayarak işve yapmak için Tuileries'e götürmüyordu. Kasvetli evimizden bazen annemin ve tabii

benim çok düşkün olduğumuz tiyatroya ya da sıklıkla da büyük sevinç çılgınlıklarıyla karşılandığımız Chaillot'ya gitmek dışında çıkmıyorduk. Yayan yolculuk etmek başlangıçta çok zor geliyordu ama bahçeye adımımı atar atmaz masallarımın büyüdü adasında hissediyordum kendimi. Bütün gün güneşin altında oynama olanağına sahip olan Clotilde benden daha canlı ve daha neşeli bir çocuktur. O iyilik dolu kalbi ve onu hiçbir zaman terk etmeyen samimi neşesiyle beni kendi Cennet'ine kabul ederek onurlandırıyor. İkimiz arasında daha iyi, daha sağlıklı ve daha az kaprisli olan şüphesiz oydu: Sürekli çıkardığım kavgalarda benimle dalga geçerek bozulmama neden olmasına rağmen ona tapıyordum. Bana kızdığı zamanlarda Aurore olan adımları *horreur* (korku) olarak kullanarak kelime oyunu yapıyor, bu hakaret beni öfkeden deliye döndürüyordu. Ama yemyeşil bir bahçe ve kenarı çiçek saksılarıyla çevrili bir teras karşısında ne kadar somurtabilirdim? Sonbahar güneşinin altında bembeyaz ve ıslık ıslık parıldayan ilk örümcek ağlarını da burada gördüm. O gün kızkardeşim de oradaydı, çünkü kutsal Meryem'in bu güzel iplikleri kendi fildişinden örekesinde bizzat eğirdiğini söyleyerek bilgiçlik tasladığını hatırlıyorum. Bu ağları bozmaya cesaret edemediğim için altından geçebilmek uğruna tortop oluyordum.

Bahçe aslında fazlasıyla küçüktü ama günde iki yüz kere turlasam da bana uçsuz bucaksız görünen uzunlamasına bir dikdörtgendi. Eski usulde, kurallara uygun düzenlenmişti. En ufak bir manzarası yoktu, çünkü dört yanı duvarlarla çevrelenmişti. Dip kısmında, iki yanında klasik aptallıkta, pişmiş topraktan büyük bir saksı bulunan taş basamaklardan bir teras vardı. Büyük savaş ve

kovalamacı oyunlarımız bu iş için ideal olan bu teras üzerinde yaşanıyordu.

Hayatımda ilk kelebeği ve bana yüz ayak yükseklikte gibi görünen büyük ayçiçeklerini burada gördüm. Bir gün, dışarıdan gelen büyük bir homurtuyla oyuna ara vermek zorunda kaldık. “Yaşasın İmparator” diye bağıyor ve acele adımlarla yürüyorlardı. Uzaklaşmalarına rağmen çığlıkları işitmeye devam ediyorduk. Aslında İmparator oldukça uzaktan geçiyordu ve biz atların nal seslerini ve kalabalığın heyecanını işitiyorduk. Duvarların öte tarafını göremiyorduk ama bu durum, hatırlıyorum da hayalgücüm için çok iyi olmuştu. Bu çekici coşkuyla biz de kendimizi kaybederek bütün gücümüzle “Yaşasın İmparator!” diye bağırdık.

İmparatorun ne olduğunu biliyor muyduk? Aslında hatırlamıyorum ama muhtemelen sürekli adını işitiyorduk. Bu konuda kısa bir süre sonra kesin bir fikir sahibi oldum. Tam olarak dönemini söyleyemem ama 1807 yılı sonunda olması gerek.

Bulvarda geçit törenine katılmıştı. Annem ve Pierret ile birlikte askerlerin arasına sızmayı başardığımızda Madeleine'den fazla uzak değildi. Pierret görebilmem için beni kollarına aldı ve asker şapkalarının üzerine kaldırdı. Başların üzerinde yükselen bu nesne İmparator'un gözüne takıldı. Annem, “Sana baktı, bunu unutma, sana mutluluk getirecek” diye bağırdı. Sanırım bu naif sözleri İmparator da işitmişti, çünkü bana dikkatle baktı. Azametiyle beni korkutmuş olan soluk yüzünde bir tür gülümsemenin dalgalandığını gördüğümü sanıyorum. Yüzünü ve özellikle de bakışlarındaki, hiçbir portrenin yansıtamayacağı ifadeyi asla unutmayacağım. O dönem-

de oldukça şişman ve solgundu. Üniformasının üzerinde bir redingotu vardı ama gri olup olmadığını söyleyemeyeceğim. Onu gördüğüm anda şapkası elindeydi ve ilk anda bunca sert ve birden bunca iyicil, bunca tatlı olan bu aydınlık bakışla bir an büyülenmiş gibi kalakaldım. Onu başka zamanlar da gördüm ama belli belirsizdi, çünkü daha uzaktaydı ve daha hızlı geçiyordu.

Süt annesinin kollarındaki çocuk Roma Kralı'nı da gördüm. Des Tuileries'nin bir penceresindeydi ve gelip geçenlere gülüyordu. Beni gördüğünde, çocukların birbirlerinde yarattığı sempatinin etkisiyle daha çok gülmeğe başladı. Küçücük elinde büyük bir şeker tutuyordu ve bana doğru fırlattı. Annem şekeri yakalayıp bana vermek istedi ama pencereyi kollayan nöbetçi koruduğu sınırın ötesine bir adım dahi atmasına izin vermeye yanaşmadı. Dadı şekerin benim için atıldığını ve bana verilmesi gerektiğini anlatmak için boşuna çırpındı. Asker muhtemelen böyle bir emir almamıştı ve duymazlıktan geldi. Olup bitenlerden fena hâlde yaralanmıştım. Anneme askerin neden bu kadar kaba davrandığını sorarak oradan uzaklaştım. Annem onun görevinin bu değerli çocuğu korumak ve fazla yakınına yaklaşılmasını engellemek olduğunu, çünkü kötü niyetli insanların ona zarar verebileceğini anlattı. Birinin bir çocuğa kötülük yapmak isteyebileceği düşüncesi bana çok abartılı göründü. Ülkesiz küçük kral iki üç yaşında olduğuna göre, o dönemde dokuz on yaşlarındaydım ve bu olayı hayal meyal hatırlıyorum.

Dört yaşına tarihlenen bir anı da, ilk müzikal heyecanımdır. Annem Paris yakınlarında birini görmeye gidecekti ama kim olduğunu hatırlamıyorum. Daire çok yüksekteydi ve sokağı görmek için fazla küçük olan pen-

cereden çevredeki binaların çatılarını ve en çok da gökyüzünü görüyordum. Günün bir kısmını burada geçirdik ama bana olağanüstü görünen bir dolu müzik arasında sürekli duyulan bir *flageolet* [bir tür flüt] sesiyle meşgul olduğumdan, başka hiçbir şeye dikkat etmedim. Ses yüksek çatı katlarından birinden geliyordu. Çalındığı ev oldukça da uzak olmalıydı, zira anneme ne olduğunu sorduğumda işitmekte güçlük çekti. O dönemde muhtemelen daha keskin ve daha hassas kulaklara sahip olan ben, bu küçük enstrümanın aslında tiz ama uzaktan geldiğinde fazlasıyla yumuşak olan sesinden en küçük bir modülasyonu kaçırmıyordum, büyülenmişim. Bir rüyayın içinden geldiğini düşünüyordum. Gökyüzü açıldı, parlak mavi renkteydi. Bu muhteşem melodiler çatıların üzerinde uçuşuyor ve gökyüzünde kayboluyor gibi görünüyordu. O anda benden başka dinleyicisi olmayan, çok yetenekli büyük bir sanatçıydı belki, kimbilir? *Monaco* ya da *Folies d'Espagne* ezgilerini çalışan bir öğrenci de olabilirdi. Ne olursa olsun, sözle anlatılmaz bir müzikal haz yaşıyordum ve hayatımda ilk kez benim dışımda bir şeylerin armonisini belli belirsiz anladığım bu pencerenin önünde gerçek anlamda kendimden geçiyordum. Ruhum müzikle ve gökyüzünün güzelliğiyle büyülenmişti.

Görüldüğü gibi, bütün çocukluk anılarım fazlasıyla çocuksuydu ama okuyucularımdan her biri beni okurken kendi çocukluğuna döner, hayatının ilk heyecanlarını yeniden yaşar ve bir saat için olsun yeniden çocuklaştığını hissederse, ne o ne de ben zaman kaybetmiş sayılmayız, çünkü çocukluk iyidir, saftır ve aslında iyi insanlar, bu ilkel saflığı ve duyarlılığı az çok içinde saklayabilenlerden çıkar.